

התורה מזכירה שני סוגי שוורים, האחד תם, והשני מועד. בהתייחסות לשור המועד כתוב "ולא ישמרנו בעליו" כלומר, שיש לשמור על השור שלא יזיק. ונחלקו התנאים מה דרגת השמירה שיש לשמור על השור כדי לא להתחייב בנזקיו? וכך מובא במשנה (שם מה):

- א. קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק, אחד תם ואחד מועד - חייב, דברי ר"מ.
- ב. רבי יהודה אומר: תם - חייב, ומועד - פטור, שנאמר: ולא ישמרנו בעליו, ושמור הוא זה.
- ג. ר"א אומר: אין לו שמירה אלא סכין.

רבי מאיר סובר ששור תם ושור מועד שנשמרו בשמירה פחותה, כקשירת השור בגמי, או סגירת דלת שעומדת ברוח מצויה. ויצאו והזיקו, חייב בעל השור (ר"מ לא מחלק בדין השמירה בין תם למועד).

רבי יהודה סובר שתם חייב אם שמר אותו שמירה פחותה. ומועד פטור במידה ושמר אותו שמירה פחותה שעליו נאמר "ולא ישמרנו" אם שמר בשמירה פחותה- פטור. ויש מיד להקשות מה ששאלה הגמרא בדף מב. "יציב בארעא וגיורא בשמי שמיא?!" האם יתכן שמועד צריך שמירה פחותה ותם שמירה מעולה?!

רבי אלעזר סובר שאין למועד שמירה, אלא לשוחטו בסכין.

הגמרא עוסקת בטעמו של כל אחד ואחד מהתנאים. רבי מאיר סובר שסתם שוורים אין דרך האדם לשומרם, ולכן שחייבה התורה חצי נזק בתם כי צריך שמירה פחותה. אך התורה הוסיפה בשור מועד "ולא ישמרנו" כלומר שיש לשמור שמירה מעולה. ולמדים בג"ש משור מועד לשור תם, שיש לשמור בשמירה מעולה.

הגמרא מבררת מה טעמו של רבי יהודה, וכמו שהקשנו, מדוע תם חייב שמירה מעולה בעוד שמועד פטור משמירה מעולה? וכך לשון הגמרא (שם):

רבי יהודה סבר: סתם שוורים בחזקת שימור קיימי, אמר רחמנא: תם נשלם, דניבעי ליה שמירה מעולה, הדר אמר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד, דנעביד ליה שמירה מעולה, הוי ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, מיעט הכתוב לשמירה מעולה.

כלומר, רבי יהודה סובר שדרך האדם לשמור את שווריו. התורה חייבה את התם בחצי נזק, ולכן צריך לשמורו בשמירה יותר מעולה. אך הוסיפה התורה "ולא ישמרנו" לגבי מועד, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט בשמירתו. ולכן מועד חייב בשמירה פחותה, המיעוט לאחר הריבוי. ותם חייב בשמירה מעולה משום שיש בו ריבוי אחד.

והרי קשה כמו שביארנו לעיל, ועוד מדוע זאת צורת הלימוד "ריבוי אחר ריבוי שממעט"?

המאירי (שם ד"ה קשרו):

ור' יהודה אומר תם חייב ומועד פטור שהמועד הואיל והכתוב תלה ענינו בחסרון שמירה שנאמר ולא ישמרנו בעליו הורה שבשמירה כל שהיא דיו ויראה לי הטעם הואיל וקול יש לו אף הבריות ראיות להשמר ממנו.

כלומר, שור מועד יש לו קול שהוא נגחן, ולכן הבריות יזהרו וישמרו ממנו. ע"כ אין צורך בשמירה מעולה, אלא מספיק שמירה פחותה. אך יש לעיין מדוע הדבר נלמד בריבוי אחר ריבוי שממעט?

מובא בספר ערבי נחל (פרשת עקב) שיסוד לימוד "אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט" הינו הנהגה בו מנהיג ה' את עולמו. ולכן יש לעיין איך הנהגה זו נוגעת בנושא שלנו, שור מועד ושמירה פחותה.

ונראה לענ"ד שכך צריך לבאר את דברי רבי יהודה, שור רגיל צריך שמירה פחותה מסברא, וריבוי התורה בשור תם מצריכה דרגה יותר גבוהה של שמירה. אך אם נרבה עוד נראה שאין שמירה יותר גבוה, אלא הריבוי ממעט משמירתו של הבעלים. ומרבה שמירה נוספת שנמצאת בצד הבריות, ולכן אם הבעלים שומר שמירה פחותה, והבריות שומרות על עצמם, אזי יש כאן ריבוי אחר ריבוי. ריבוי של שמירה פחותה של הבעלים, וריבוי של שמירת הבריות, והוא בא למעט שמירה מעולה שבבעלים.

עפ"י האמור מובן מדוע יש ללמוד ריבוי אחר ריבוי, שבא למעט צד אחר דווקא בשור מועד. ששור מועד ריבה את נגיחותיו, ולכן ממעמדו כ"כ השתנה שיש לבריות לשמור על עצמם. ריבוי הנגיחות העביר את מושכות השמירה מעבר לבעלים.